

կան չըջաններում, շարունակել է միշտ տր-
րել, յիշեցնելով նրանց ցեղային ծագումը:
Բայց ազգային կամ ցեղական վրացական
զգածմունք դոյութիւն չունի բոլորովին:
Պարզապէս վրացախօս թուրքեր են նրանք
այժմ:

(Շարունակելի:)

ՍԱՐՈՒՆԱՆ

ԹԻՓԼԻՍԻ ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՊԱՆԹՆՈՆՆԵՐՈՒՄ

(Շարունակուիլիս:)

ՍԱՐԳԻՍ ԵՊՍ. ՀԱՍԱՆ-ՋԱԼԱԼԵԱՆՑ
(1810—1879)

Հայկական ճանապարհորդական գրական-
նութեան մէջ կայ «Ճանապարհորդութիւն ի
մեծն Հայաստան» խորագրով մի գիրք, որ
լոյս տեսաւ 1859 թուին: 517 էրեսից բաղկա-
ցած ստուար մի աշխատութիւն է դա՛ նուե-
րուած Հայաստանի հնութիւններին, վանքե-
րին, եկեղեցիներին, շինութիւններին եւ
յայտնի անձնաւորութիւններին: Գրքի ճա-
կատին գրուած է — Սարգիս Սամահնեցոյ
Ջալալեանց:

*

Թիֆլիսի Մայր եկեղեցւոյ բազում հանդ-
չում է այս մատենագիրը, որի հողակոյտի
վրայ գրուած մեծ սպիտակ մարմար քարի
վերեւի մասում փորագրուած է մարմարէ
մի աւետարան: Երկու թերթի վրայ կար-
գում եմ հետեւեալ տողերը.

ԵՊՍՅՔ	ՆԱՌՈՒՐՔ
ԱՌԻՍ Ա	ԵՒ ԵՍ
ՄԵՆԱՅՆ	ՀԱՆԳՈՒ
ՎԱՍՏԱ	ՅԻՅ ԸԶ
ԿԵԱԼՔ	ՁԵԶ
ԵՒ ԲԵՌ	

Ներքեւում կարգում եմ միայն երեք
տող.

ՍԱՐԳԻՍ ԱՐՔԵՊԻՍԿՈՊՈՍ
ՀԱՍԱՆ-ՋԱԼԱԼԵԱՆՑ
1810—1879

Մարմար քարը չըջանալուով է գեղեց-
կահիւս երկաթեայ վանդակապատով.

Այսպէս է, ահա, իր ժամանակին որպէս
չինարար եւ դպրոցատէր յայտնի դարձած
Ջալալեանի չիբժի պատկերը:

ԱՐԳԱՐ ՅՈՎՀԱՆՆԻՍԵԱՆ
(1849—1904)

«Փորձ», «Արձագանք», «Armenische
Bibliothek» — ահա այն յուշարձանները, որ
կերտեց Արգար Յովհաննիսեան իր կեանքի
պատմութեան ընթացքում:

«Փորձ», «Արձագանք» — դրանք իր ժա-
մանակի լրագրութեան մէջ ուրոյն տեղ են
գրաւում, որոնց դրօշի տակ համախմբուե-
ցին պատմաչըջանի գրական լաւագոյն ոյժերը
— Ռաֆ. Պատկանեան, Պոօշեան, Սունդու-
կեան, Պարոնեան, Ծերենց, Գէորգ Բար-
խուղարեան, Պալասանեան, Ալէքսանդր Երե-
ցեան, Սեդրակ Մանդինեան, Բաֆֆի, Քաշ-
բերունի, Չմշկեան եւ տուին հայ գրականու-
թեան պատմական, վիպական, թարգմանա-
կան, թատերական եւ այլ լուրջ ստեղծագոր-
ծութիւններ:

Արգար Յովհաննիսեանը, Առեւտրական
բանկի այդ վարիչը, շնորհիւ իր գերքի,
կարողացաւ նշանակալից դեր կատարել ոչ
միայն դարաշրջանի լրագրական, այլ եւ
թատրոնական ասպարիզում: Նրա անունը
սերտ կերպով կապուած է նաեւ 1879—
1880-ական թուականների Թիֆլիսի հայ
թատրոնի պատմութեան հետ:

1904 թուի Ապրիլ 15ին Բաթումում
վախճանուեց հասարակական այս գործիչը,
բժշկուելու համար արտասահման մեկնելիս:

*

Երկաթէ բարակ սիւներով հիւսուած մեծ
եւ գեղեցիկ մի վանդակապատ կայ Թիֆլիսի
վանքի բազում: Ահա այդտեղ է հանդչում
Արգար Յովհաննիսեանը:

Նրա հողաբլուրի վրայ «երախտագէտ
հայ ժողովուրդը» կանգնեցրել է մի արձան:
Դա սեւ — փայլուն, քառակուսի մարմար
քարից կերտուած գեղեցիկ մի կոթող է:
Ներքեւում հանդչում է մոխրագոյն կրա-
նիտէ քարէ մի պատուանդան, որի վրայ
հպարտ բարձրանում են սեւ փայլուն, մի
ամբողջական մարմարից, քառակուսի ֆոր-
մաներով կերտուած, երեք պատուանդան
որոնց վրայ յաղթական իշխում է սեւ-փայ-
լուն մարմարից կերտուած քառակուսի եր-
կար մի սիւն:

Յուշարձանն իր ամբողջութեամբ
պարզ, բայց գեղեցիկ մի ստեղծագործու-

թիւն է, որն արտայայտում է թատրոնական
հին գործչի եւ խմբագրի հաստատուն եւ
վճռական կամքը, ծանր եւ խոհուն բնաւո-
րութիւնը:

Երրորդ պատուանդանի արեւելեան ճա-
կատին, ոսկեգօծ տառերով փորագրուած է.

ԱՐԳԱՐ
ՅՈՎՀԱՆՆԻՍԵԱՆ
1849—1904
ԵՐԱՆՏԱԳԷՏ ՀԱՅ ԺՈՂՈՎՐԴԻՑ

Պատուանդանի արեւմտեան կողմը, սեւ
Փօնի վրայ, ոսկեգօծ տառերով քանդա-
կուած է.

ՏԱՂԱՆԴԱՒՈՐ
ԽՄԲԱԳԻՐ — ՀՐԱՏԱՐԱԿԻԶ
«ՓՈՐՁ»Ի, «ԱՐՁԱԳԱՆՔ»Ի
«Armenische Bibliothek»Ի
ԵՒ
ՀԱՍԱՐԱԿԱՍԱՆ ԳՈՐԾԻԶ

ՊԵՏՐՈՍ ՍԻՄԵՕՆԵԱՆ
(1828—1911)

«Մեղուական» կուսակցութեան լաւա-
գոյն դրօշակակիրը հանդիսացաւ Սիմէօ-
նեանը, որի անունը սերտ կերպով կապուած
է «Մեղու Հայաստանի» լրագրի հետ:

Ծնուած է եւ սնուած Նոր-Նախիջևա-
նում: Դորպատի համալսարանը վերջացնե-
լուց յետոյ վերադառնում է Թիֆլիս եւ
նուիրում ուսուցչութեան ու գրականու-
թեան: Երկար տարիներ պաշտօնավարում է
Ներսիսեան դպրոցում որպէս ուսուցիչ եւ
տեսուչ:

1863 թուականից նշանակուած է «Մեղու
Հայաստանի» լրագրի խմբագիր: Այդ պաշ-
տօնը վարում է մինչեւ 1886 թուի վերջերը:
Այդ ժամանակաշրջանում նա գաղափարա-
կան անողք եւ անհաշտ պայքար է մղում
Ստ. Նազարեանի եւ Գրիգոր Արծրունու քա-
րողած սկզբունքների դէմ: Ամբողջ քառորդ
դար, 25 երկար եւ ձիւ տարիներ, պայքա-
րում է նա խմբագրական-հրատարակախօ-
սական ճակատում, միշտ բարձր պահելով
իր կուսակցութեան դրօշը:

*

1911 թուի Յունուարի 19ին, 81ամեայ
հասակում, Թիֆլիսում ընդ միշտ փակեց իր
աչքերն այս եռանդուն խմբագիրը:

Նրան թաղեցին վանքի եկեղեցու բա-
կում, Մկրտիչ Սանասարեանի դամբարանին

կից: Մեղուական կուսակցութեան համա-
խոհները չի մոռացան իրենց մշակին եւ վրան
կանգնեցրին մի յուշարձան:

*

Դա գեղեցիկ մի կոթող է:

Ներքեւում հանդչում է մոխրագոյն քա-
րից յղկուած, քառակուսի, կէս մետր բար-
ձրութեամբ կրանիտէ մի պատուանդան.
վրան յաղթական բաղմել է քառակուսի,
հաստ, մի ամբողջական սեւ փայլուն մարմա-
րից կերտուած երկրորդ պատուանդանը, որի
վրայ հպարտ իշխում է սեւ-փայլուն մար-
մարէ կլոր եւ երկար մի սիւն: Սիւնի ներ-
քեւում, մուգ-կանաչագոյն կլոր չըջանակի
մէջ, քանդակուած է Սիմէօնեանի կիսան-
դրին, որի տակ, պատուանդանի ճակատին,
կարգում եմ ոսկեգօծ տառերով փորագրուած
հետեւեալ տողերը.

ՊԵՏՐՈՍ
ՍԻՄԵՕՆԵԱՆՑ
1828—1911

Արեւմտեան կողմը ոսկեգօծ տառերով
փորագրուած է.

ԽՄԲԱԳԻՐ
«ՄԵՂՈՒ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ»
1861—1886

ԽՈՐԷՆ ԵՊ. ՍՏԵՓԱՆԷ
(1840—1900)

1865 թուի ապրիլին Թիֆլիսի լրագրա-
կան ասպարիզում հրատարակ եկաւ թարմ
մտքերով, ազատամիտ հայեացքներով հա-
մակուած համալսարանական մի երիտասարդ
եւ սկսեց խմբագրել «Հայկական աշխարհ»
խորագրով մի նոր ամսագիր, որի դրօշի տակ
համախմբուեցին ժամանակի առաջադէմ
ձգտումներով տողորուած երիտասարդները,
բոլոր նրանք, որոնք պատկանում էին «Հիւ-
սիսափայլ»ի դրօշին:

Շուտով ամսագիրը դարձաւ կենտրոնն
այդ նոր հոսանքի:

Այդ թերթի խմբագիրն էր Ստեփան Ստե-
փանեանը, Մոսկուայի համալսարանի պատ-
մա-լեզուադիտական բաժինն աւարտած մի
երիտասարդ, որ յետագայում ստացաւ կրօ-
նական կոչում:

Նա նշանակալից դեր է կատարում նաեւ
մանկավարժական ճակատում: Նրա նախա-
ձեռնութեամբ է, որ Թիֆլիսում հիմնում է
ամենաառաջին երկսեռ դպրոցը: Հաւաքա-